ního popudu k zemskému úřadu návrhy o živnostenských otázkách, jež se týkají závodů právomoci jeho podřízených.

Do soudů živnostenských takto zřízených a s řízením takto upraveným můžeme klásti opravdové naděje, ovšem jen tehda, dostane-li se jim takového rozšíření, aby veškeré spory z poměru pracovního a učebního vznikající mohly jen před nimi býti projednány.*) Prospělo by se tím nejen věci samé zjednodušením, zlaciněním a urychlením sporů, jež toho nejvíce potřebují, nýbrž ulehčilo by se i soudům řádným, jimž beztoho nové soudní řízení práce zajisté neubéře a zákon o soudech živnostenských jim nad to ještě subsidiárně přikazuje nové, místem dosti rozsáhlé pole působnosti.

Z hospodářského života lidu slováckého.

V 17. čísle loňského »Obzoru nár.« podal jsem obrázek z putování lidu slováckého za prací — zde pokusím se nakresliti kus vnitřního, domácího života slováckého. Je to hlavně míra potřeb životních, která jest na Slovácku zvláště v některých, dosud novodobými zvyky netknutých jeho částech tak charakteristicky nízkou a při tom lidi tak plně uspokojující, že zasluhuje povšimnutí. Vylíčím nejprve životní potřeby lidu, hospodářsky dle poměrů kraje lépe postaveného, a podám pak obrázek z míst chudších, z Kopanic Staro-Hrozenských a Lopenických.

I. Lid slovácký, ačkoliv jeho pracovní doba obvykle od 5 hod. ráno do 8 hod. večer v letní době vysiluje, vůbec požívá stravy tak velice nuzné a tak málo výživné, že, dle názorů člověka, hledícího očima naší doby, zdá se býti nemožným, aby kdo při ní mohl žíti a pracovati. Časně z rána v 5 hod. pojedí naši Slováci kousek chleba a teprve při práci k osmé hodině snídají v poli trochu mléka aneb »omáčky« (t. j. omáčky, udělané z trochy mouky, vody a kousku »zásmažky«). O tom jsou až do oběda, vyjma v obcích, kde se již zakořenil zlozvyk síliti se při práci »kořalkou« (lihem rozředěným vodou), která se v 10 hod. popíjí. Jsou-li doma, snídají pravidelně »zelnici« (voda se zelí kyselého sebraná, uvařená s trochou mouky a leckde i bez mouky), aneb »máčku« se zemáky. Oběd záleží z polévky nejčastěji zemákové, zřídka s moučnými přídavky, pak zelí aneb »máčka« se zemáky, málokdy něco z mouky a luštěnin, které se velice málo sejí, a $^1/_4$ *kg* masa jen na veliké svátky. Zabiti kus vepřového dobytka mohou a chtějí jen zámožnější, ostatní musí jej prodati na daně, šatstvo a j. aneb ze šetrnosti tak neučiní. Svačina jest Slováku v roce neznáma, vyjma nejdelší dny při nejtužší práci žňové, kdy si zají kousek chleba s ovocem, urodí-li se, aneb snad s mlékem, jsou-li zámožnější. Večeře, pravidelně až o 9. hod., bývá »kýžka« (sebrané mléko) se zemáky aneb, není-li kýžky, bývá zase omáčka aneb zelí, které jako nejlacinější jídla bývají často dva- až třikráte denně. Ovšem jsou to jídla málo sytá, dle předpisů zdravovědců k výživě těla nedostatečná, ale lid je s nimi spokojen a zdá se, že tělu jeho postačují.

Tato míra životní, lidu našemu přirozená, která není tak skrovna následkem nouze, nýbrž následkem starého zvyku, pomalu však mizí a vypozorovati lze ji dosud v obcích, které před všelikými novotami naší doby ještě úplně se zachovaly. Avšak rozšířené potřeby životní již se derou i do našich obcí, tu více, tam méně, dle toho, je-li blíže či dále města, je-li z obce větší styk s městy či menší a pod. Lid v městech přivykne novým potřebám: požívání lihovin, jemnějším jídlům, kávě, kouření doutníků a j., a tyto nové, většinou záhubné potřeby rozšiřuje mezi domácími.

Hlavně mor kořaleční ničí zdraví a síly, odnímá prostředky, kterých by lid mohl a měl užiti na jiné lepší, nutnější potřeby, záživnější stravu, knihy, časopisy. Jsou obce, kde se vypije ročně za 10.000 zl. kořalky, ačkoliv mají jen na 2000 duší a veškerá přímá daň činí v nich jen 5000 zl. Otravný tento nápoj dává se i dítkám pod 10 let a jsou rodiny, jimž i snídaním jest kořalka v míse, v které se namáčí chléb a zemáky. I ženy oddávají se silnému pití, prodávají po straně obilí, ba i sukně, aby si mohly koupiti oblíbeného nápoje, a opilá žena, matka malých dítek, která se válí po zemi, jest postrachem rodiny a zjevem, jehož dojem z mysli nelze nikdy vyhladiti. Případy opilství oddaných žen nejsou snad příliš řídkými, nalézámeť je v mnoha obcích, ba někde i ve slušném počtu, poněvadž nákaza tato šíří se jako mor.

I v oděvu stoupají nároky: různé malicherné ozdůbky a pozlátka lidského těla přibírají se k našemu vkusnému kroji národnímu, který se tím právě znešvařuje a znenáhla snad i vůbec z našich chalup vypudí.

Tyto nepěkné a škodlivé zjevy při lidu tak skromném jsou následkem bezděčného špatného vlivu měst. Zdá se, že Slovák z celé osvěty moderní v městech osvojuje si jedině špatné stránky její. Je to však vysvětlitelno, nebo Slovák ani ve Vídni, ani v Pešti, kam hlavně odchází, nemá dobrých vůdců a rádců, a sám nenajde vzdělání ani návodu k němu, chopí se věcí, které mu lahodí, aniž dovede vybrati si dobré stránky městské kultury.

II. Nyní obrázek nejchudších míst Slovácka moravského na hranicích uherských, t zv. »Kopanic«.

*) V Prusku bylo začátkem října 1895 soudů živnost. 181, v ostatních státech německých 79.

»Kopanica« jest rolnický statek, který záleží ze 6—80 měřic půdy v jednom kuse, tedy scelené ve čtverec, obdélník a pod., a stavení hospodářských na tomto pozemku pravidelně uprostřed stojících. Každému návštěvníku národopisné výstavy známa jest nejmenší ze všech výstavních chalup, nizounká, chudičká, ze dřeva a slamou krytá, v koutě československé vsi. Totě právě »Kopanica« ze Star. Hrozenkova. Tak velikých a důkladně stavěných »kopanic« však na Star. Hrozenkovsku a jinde není mnoho. Celé skupině těchto statků »kopanic« říká se také »Kopanice« a pro rozeznání jmenují se »Vápenické«, »Žídkovské« a j.

»Kopanica« je statkem rodinným, pravidelně nedělitelným. Otec hospodaří až do své smrti na něm a synové svobodní i ženatí pracují pod jeho dozorem na statku. Po smrti otcově převezme zase celý statek pravidelně nejstarší syn a bratři zůstanou u něho a jen někdy ženatý si vystaví svoji chalupu na témž statku, ale hospodářství vedou společně. Je-li »kopanica« větší přes 30 měřic pole vzdělavatelného, živí se ještě dvě rodiny, jdou-li trochu na výdělek, ale je-li menší než 30 měřic, těžko a jen trpíce bídu obstojí na takové »kopanici«. — Pozemky »kopanice« se také zřídka drobí, poněvadž z celku své »kopanice« jednak nemá vlastník chuti odprodati i v případě potřeby a tísně peněžní, jednak nemůže, nebo nemá kupce, vyjma souseda na straně pozemku, který jedině má příjezd k jeho polnostem. Tím drobení jest stěžováno a kupce najde vlastník pravidelně jen na celou »kopanici«. — Přes to však statky jsou většinou malé a drobné, takže nestačí ani k chudičké úživě rodiny.

Podobné »Kopanice« jsou roztroušeny po celém pásu Slovácka moravského, pak Valašska se strany Moravy a v ještě větším množství po uher. Slovensku na hranicích Moravy a všude jinde po Slovensku uherském. Jsou to ve skutečnosti příklady selských statků, nedělitelných prodejem a dědictvím.

Poměry na Kopanicích Staro-Hrozenkovských a Lopenických patřících světlovskému panství Larišů (v užívání hr. Bellegarda) jsou zvláště smutné. — Je tu zbytek dob poddanských s nejtemnějšími stránkami. — Na 250 rolnických statků, kopanic, je dnes ještě v poměru poddanském, vlastníci jejich totiž platiti musí z nich poplatky každoročně zvyšované, musí robotovati v panských lesích za denní mzdu 15—25 kr. v zimě i v létě při nejdelších dnech. K práci jsou donuceni výhrůžkami, že budou z kopanice vyhnáni a že jim bude zvýšen poplatek. — Lidé neuvědomělí, jichž neumí 90% čísti a psáti, v porobě vychovaní chvějí se před vrchností, již pokládají za všemohoucí vládkyni, a splní vše. Jak poměry ty povstaly? Byly to poddanské statky stižené břemenem roboty, jako jinde v zemích našich, kde však robota přeměněna na peníze a v letech 1849 a násl. vybavena všechna břemena peněžní i robotní. Zde však vinou vrchností se to nestalo, ba také jinde na př. v Bojkovicích, Zahrovicích, Komni vybavovány byly pozemky teprve v r. 1885. Vrchnost pak zvyšovala poplatek pomalu, ale stále, až si učinila z něho pacht, který chytře nechala si smlouvami zjistiti od lidí písma neznalých. A dnes na 250 rodin je v poměru tom bez vlastní půdy, kterou po sta let co vlastní užívaly.*)

Život těchto »Kopaničářů« jest bídný, ale jsou při něm spokojeni, mají-li jen dostatek té své chudičké stravy. Většinou jest celodenní stravou kopaničářské rodiny zelnice (zv. »kapustnica«), obyčejně jen čistá uvařená voda ze zelí bez mouky, a zemáky, někdy zelí a zasmažená polévka zemáková. Poněvadž se tam žito ani pšenice nerodí, pekou jen ječmenné, vičné a ovesné pagače, z mouky na vlastních, ručních mlýncích semleté, do nichž dávají řepu, zelí, zemáky, ba i shnilé zemáky, v okolí nasbírané usušené a semleté, aby nemuseli dávati tolik mouky, které mají nedostatek. Jsou rodiny tříčlenné, jichž denní strava nemá větší cenu než 15 kr. Mají-li dostatek zelnice a zemáků — jsou spokojeni.**)

*) Dne 6. dubna přijela do Vídně deputace Kopaničářů z okolí St. Hrozenkova, aby pamětním spisem u císaře a vlády žádala zrušení poddanství a roboty, vyvazení pozemků svých a provedení vyvazovacích zákonů z r. 1848 a násl. i státních zákl. zákonů z r. 1867.

**) Jako doklad k tomuto líčení buďtež uvedeny tyto obrázky z dotazníků, jež k účelu sepsání pamětního spisu k vládě o vybavení statků kopaničářských byly sestaveny a od každého účastníka zvlášť zodpovídány: J. M. má 20 měřic půdy a 7 dětí, z nichž 2 chlapci (15- a 17letý) chodí na práce do Uher, jeden 13letý s 2 dcerami (17- a 20letou) k řepám do okolí, chlapec 10letý pase dobytek a děvče 7leté při pastvě vypomáhá. Otec s matkou pracují na svých pozemcích, vlastně na poddanských, a občas musí pracovati v panských lesích. Poplatku panství platí 22 zl., jež musí poslati děti ze svého výdělku 30—50 kr. denně v cizině. Úroda na této půdě činí 25 měřic v lepších letech. V zimě přijdou děti domů a, pokud mohou, pracují v lesích panských za 12—20 kr. denně. Strava rodiny jest k snídaní zelnice, k obědu zelí se zemáky a večer zase zelnice; chléb s moukou ječmennou aneb víkovou a pšeniční jen tehda, donese-li se ze světa. Ve světě se nají aspoň děti žitného chleba, někdy také polévky a trochu kořalky, při výplatě hodně. Dobytka 3 kousky hovězího po 30 zl. a všechen mají na chování od žida. V rodině jsou všichni analfabeti. — Jiná rodina mladšího gazdy O. Š. má půdy 13 měřic, 3 děti; nejstarší chlapec, 8letý, pase dobytek, do školy chodí, jen když se nepase, aby nemusel otec stále býti trestán vězením. Otec pracuje v panských lesích za 15—30 kr. denně a doma na polích, aby zaplatil poplatek panství 11 zl. a vydělal také na mouku pro děti. Žena pracuje doma a opatruje 2 kousky dobytka, jež má na chování od kopaničara M. Strava pro rodiče i malé děti jako shora (letos ani zemáků nebylo dosti), jen občas při výdělku mívají něco z mouky. Potřebujíť z úrody 11 měřic 6 měřic na osetí, tudíž na živobytí zbude jim jen 5 měřic špatného ječmene a víky. Nemohou-li si při špatném počasí vydělati, jsou často vůbec bez moučného jídla, jen o troše zelnice, zelí a na zákusek zemáků, více o hladě. V Brodě si někdy koupí otrub 1 kg. po 7—8 kr. aneb zmetky ze

»Kopaničář« nemá ani svého dobytka, nýbrž má vždy dobytek na »chování«, t. j. od žida, aneb některého z bohatých Kopaničářů (jichž jest tam asi 5) vezme si malou jalovici v ceně na př. 20 zl. s úmluvou, že ji bude chovati a užívati až do té doby, kdy se dvakráte otelí, a pak že vrátí krávu vlastníku dobytka. To se stane ve 3 letech; prodá-li ji potom vlastník, jemuž musela být vrácena, strží na př. 80 zl., má tedy za 3 léta 60 zl. z 20 zl. úroků. Risiko je ovšem pro vlastníka v tom, že dobytek může zhynouti, což se stává velmi zřídka a tu se pravidelně žádá, aby Kopaničář dalším chováním dobytka to nahradil. U volků děje se chování společně tak, že vlastník se s chovačem o příchovek při prodeji dělí. Koupí-li vlastník na př. volky za 80 zl., dá je chovačovi, který je po tříletém chování prodá na př. za 180 zl., tu z příchovku 100 zl. zůstane chovači polovice 50 zl. a vlatník dostane na místo 80 zl. 130 zl., t. j. 50 zl. příchovku či úroku z 80 zl. za tři léta, procenta tedy mírnější, ale pořád dosti značná

I tato lichva »Kopaničáři« zdá se býti skorem dobrodiním, protože jinak k dobytku si pomoci nemůže a svůj vždy prodati musí na placení poplatku vrchnosti a jiné věci. Tato lichva jest na »Kopanicích« jak moravských, tak hlavně uherských tak rozšířena, že na některých »Kopanicích« (obcích) veškerý dobytek patří dvěma neb třem vlastníkům, a jsou lidé, kteří mnoho set dobytka stále na chování měli a statisíce vydělali. Pomoc v tom směru nikde se neobjevuje a neuvědomělí »Kopaničáři« spokojeně pracují a se drou, jen když mají dostatek zelnice, zelí, zemáků a pagačů, po chlebě a po mase ani nedychtíce. *Frant Koželuha.*

O významu zákona o daních osobních pro poplatnictvo, hospodářství státní a samosprávné.

Napsal *Vlad. Hanačík.*

(Pokračování.)

6. Osvobozeno od všeobecné daně z výdělku vedlejší zaměstnání drobných polních hospodářů, jež tito toliko dočasně a nikoliv po živnostensku provozují, jakož i zcizování výrobků takto zhotovených a vedlejší zaměstnání vůbec (nehledě tedy k tomu, zda provozuje toto svrchu uvedený hospodář malý neb kdokoliv jiný), nepřesahuje-li jeho výtěžek (rozuměj výtěžek ryzí) ročních 50 zl. a netvoří-li toto vedlejší zaměstnání část pravidelného rozsáhlejšího provozování nějaké živnosti.*)

Pozoruhodným jest rozdíl mezi ustanovením ve větě prvé a ve větě druhé. Kdežto totiž v těch případech, ve kterých vedlejší zaměstnání provozuje drobný polní hospodář, zákon vyžaduje jen, aby zaměstnání toto hospodář takový provozoval dočasně a nikoliv po živnostensku, chce-li býti od placení daně z výdělku osvobozen, byť výnos zaměstnání tohoto byl sebe větší, obmezeno osvobození vedlejších zaměstnání provozovaných osobami jinými ve dvojím směru, 1. že ustanovena určitá výše zisku, do kterého zaměstnání toto dani podléhati nemá (50 zlatých ročně) a 2. že zjištěno bylo, že zaměstnání toto není částí pravidelného rozsáhlejšího provozování nějaké živnosti, jíž však nevyrozumívá se polní hospodářství, nýbrž řemeslná obchodní živnost, umění atd., slovem tedy zaměstnání takové, jež svou povahou dle svrchu uvedeného § 1. tohoto zákona dani výdělkové podléhá. Obě tyto podmínky v tomto druhém případě zároveň splněny býti musejí; byla-li by splněna podmínka jen jedna, nemůže dotyčný poplatník z důvodu tohoto domáhati se osvobození od placení všeobecné daně z výdělku Tak na př. nelze povoliti osvobození pro zaměstnání vedlejší, jehož výnos přesahoval by zákonem stanovenou hranici 50 zl., byť i netvořilo zaměstnání toto část pravidelného rozsáhlejšího provozování nějaké živnosti, a naopak nelze také osvoboditi od placení všeob. daně výdělkové ono zaměstnání, jež sice výnosu většího 50 zl. neposkytuje, tvoří však část pravidelného rozsáhlejšího provozování nějaké živnosti.**)

mlýnů. Do pagačů (místo chleba) dávají zemáky, i ohnilé, zelí a trochu na ručním mlýnci semleté mouky ječmenné aneb vičné, ale pagače ty nejsou vždy. Psáti žádný neumí. — A podobné obrázky s nepatrnými, někdy ještě smutnějšími variacemi jsou ve všech téměř 250 dotaznících.

*) Koho považovati sluší za drobného hospodáře po rozumu tohoto zákonního ustanovení, ovšem vytčeno nebylo, bude tedy věcí volného uvážení orgánů rozhodujících o dotyčném nároku, by zřetel majíce ke všem okolnostem v daném případě vytknuli, zda jde o drobného hospodáře čili nic. Rozumí se, že majitelé velkostatků nároků na toto osvobození nemají.

**) Objasníme věc na praktickém příkladě. Dejme tomu, hospodář, mající stateček ve výměře as 20 jiter, provozuje se svým potahem v době, kdy polních prací není, dovoz štěrku na silnice neb rozváží z továrny v obci položené zboží na dráhu, neb provozuje od případu k případu také dovoz cestujících atd. V době polních prací ovšem tímto dovozem se nezaměstnává, neboť potřebuje potah pro své vlastní hospodářství. Zde máme případ, že dovoz takový jest jen dočasný, jejž hospodář malého statku pouze za tím účelem provozuje, aby potah v době, kdy téhož k polnímu hospodářství nemá zapotřebí, nestál bezúčelně. Uznala-li komise daně výdělkové hospodáře takového za drobného a prokázáno-li, že zaměstnání svrchu uvedeným způsobem provozuje, osvobozen bude od placení všeobecné daně z výdělku, byť i zisk ze zaměstnání tohoto přesahoval 50 zl.

Provozuje-li však na př. majitel hostince neb hôtelu dopravu osob, byť i jen dočasně a nikoliv po živnostensku, nebude od placení daně z výdělku osvobozen, byť i zisk ze zaměstnání tohoto 50 zl. nepřesahoval, a to z toho důvodu, poněvadž zaměstnání toto tvoří část jeho živnosti hostinské.